

Podívejme se na nejznámější Ježíšův požadavek z horského kázání:

Slyšeli jste, že bylo řečeno: „Oko za oko a zub za zub.“ Ale já vám říkám: Neodporujte zlému. Spíše naopak: Když tě někdo udeří na pravou tvář, nastav mu i druhou; a tomu, kdo se chce s tebou soudit a vzít tvé šaty, tomu nech i plášť; a když tě někdo nutí, abys ho doprovázel jednu míli, jdi s ním dvě. Tomu, kdo tě prosí, dej a od toho, kdo si chce od tebe vypůjčit, se neodvracej (Mt 5,38-42).

Neodporovat zřejmě znamená, že se nemáme spolu se zlem stavět před soud a tam s ním zápasit o svá práva. Ve srovnání se spravedlností, kterou nám Bůh daroval v Ježíši Kristu, ustupuje lidské právo natolik do pozadí, že je s klidem můžeme *nechat plavat*. O nic tím nepřijedeme. Na výzvu zla neodpovídáme násilím, ale vnímáme v sobě Božího Ducha, a ten je mocnější než bezpráví. Dokonce neztratíme nic ani tehdy, když nás druhý udeří do tváře. Zneuctění ze strany jiného člověka nemůže nijak zmenšit naši čest, kterou nám daroval Bůh. Proto se nemusíme snažit bránit svou čest proti druhým lidem za každou cenu. U Židů se mohl zastavit spodní šat, avšak plášť nesměl nikdo přijmout do zástavy ani od toho nejchudšího, protože v noci sloužil jako příkrývka. Ježíš ale v tuto chvíli prohlašuje, že mám upustit i od tohoto Zákonem zaručeného práva. Bůh sám mě přikryje, postará se o mě. O co by mě mohl připravit člověk? Vždyť to všechno jsou jen vnější záležitosti. Neměl bych se kvůli nim rozčilovat, vždyť jsem v Božích rukou. Je to úžasná věc: nemusím se prát o svůj plášť a nemusím se drát o svá práva.

Prameny, odkazy

Jeruzalémská Bible; Luke T. Johnson – Evangelium podle Lukáše – Sacra pagina;
Misál na každý den liturgického roku; Angelo Scarano – www.pastorace.cz;
Petr Mareček – www.biblickédilo.cz;

Měli bychom překonávat nenávisť láskou a zlo dobrem. Pouze tak lze uzdravit trhlinu v lidském společenství. Jedině takovým překvapivým jednáním překračujícím důvěrně známé prostředí vítězství a porážek, práva a touhy prosadit vlastní pravdu začínáme jednat s bližními z jiné pozice, a tak dochází k uzdravení rozdělení mezi lidmi. Ježíš nám navrhuje typická řešení druhého řádu. Právě chováním, které druhého překvapí, může být překlenuta propast mezi lidmi a láska otevře ztvrdlá srdce.

Všechny příklady přiměřeného chování, které nám Ježíš uvádí, vycházejí ze zkušenosti, že jsme Boží děti. Bude možné je naplnit jediné za předpokladu, že přesáhneme úroveň potřeb svého ega a že zakusíme, jak je naše nejhlubší bytí ponořeno v Bohu. Pak nás jeho požadavky přestanou přetěžovat a povedou nás k větší svobodě. Ježíš načrtává obraz svobodného člověka, který ve svém srdci zakusil, že je Božím dítětem: milovaným a opatrovaným. Jedině z této pozice dokáže překonat nepřátelství mezi lidmi. Nepřátelství totiž pramení vždycky z chybného pohledu na věc. Promítám vlastní chyby na druhého a tam s nimi také bojuji.

Ježíš zvětšuje ve svém postavení nový způsob jednání a sám podle něj žije, čímž dochází v našem světě napříč staletími k něčemu naprosto novému. Kristus vrazil klín do začarovaného kruhu nenávisli. A ten klín máme dnes zarážet ve svém okolí i my. Právě ve věku teroristických útoků je životně důležité, abychom převáděli slova horského kázání v činy, a přispívali tak svými slovy i jednáním k usmíření ve světě.

*Anselm Grün
– Dimenze víry*

7. neděle v mezidobí – cyklus A

20. února 2011

Ježíš řekl svým učedníkům: ³⁸„Slyšeli jste, že bylo řečeno: „Oko za oko a zub za zub.“ ³⁹Ale já vám říkám: Neodporujte zlému. Spíše naopak: Když tě někdo udeří na pravou tvář, nastav mu i druhou; ⁴⁰a tomu, kdo se chce s tebou soudit a vzít tvé šaty, (tomu) nech i plášť; ⁴¹a když tě někdo nutí, abys ho doprovázel jednu míli, jdi s ním dvě.“ ⁴²Tomu, kdo tě prosí, dej a od toho, kdo si chce od tebe vypůjčit, se neodvracej.“ ⁴³Slyšeli jste, že bylo řečeno: „Miluj svého bližního“ a měj v nenávisti svého nepřítele.“ ⁴⁴Ale já vám říkám: Milujte své nepřátele a modlete se za ty, kdo vás pronásledují.“ ⁴⁵Tak budete syny svého nebeského Otce, neboť on dává vycházet svému slunci pro zlé i pro dobré a sesílá déšť spravedlivým i nespravedlivým.“ ⁴⁶Jestliže tedy milujete ty, kdo milují vás, jakou budete mít odměnu? Copak to nedělají i celníci? ⁴⁷A jestliže pozdravujete své bratry, co tím děláte zvláštního? Copak to nedělají i pohané? ⁴⁸Vy však buďte dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec.“ *Mt 5,38–48*

Úvod k meditaci

Ježíš ještě více radikalizuje požadavky Starého zákona, aby tak ukázal na samou podstatu odpuštění a lásky. Ukazuje, že pokud zde budeme počítat, měřit a vymezovat, pak jsme v lásce stále ještě na začátku. Na druhou stranu je jeho požadavek nad naše lidské možnosti a lze k němu dorůst jen tehdy, když stojíme pevně a trvale v osvěžující řece lásky Boží. Jak jsem v poslední době reagoval na křivdu nebo nepřátelství? Jak se k této věci mohu s vědomím tohoto evangelia postavit jinak? Možná jsem tehdy zapomněl modlit se za ty, kdo mně ublížili. Mohu to udělat ale právě teď.

Výklad biblického textu

Kontext: Matoušův text 5,21–48 se skládá z šesti úseků, které mají na svém začátku stejné základní schéma: *Slyšeli jste, že bylo řečeno... Ale já vám říkám...* Tradičně se nazývají *antiteze*, což znamená *protiklady* či *opačná tvorzení*. *Antiteze* sestává ze dvou částí, z nichž první z nich odporuje části druhé či je vůči ní v protikladu. V některých případech Ježíš vyslovuje souhlas s biblickým učením, ale vyzývá své následovníky, aby šli hlouběji, až k samotnému kořeni přikázání. Křesťané příliš často zdůrazňovali rozdíl mezi starozá-

Týden
s Božím
slovem

1. čtení:

Lv 19,1-2
.17-18

2. čtení:

1 Kor 3,16-23

Evangelium:

Mt 5,38-48

Srovnání:

Ex 21,24

Lv 24,20

Dt 19,21

Lk 6,29-30

Př 24,29

Ř 12,17

1P 3,9

1K 6,7

Lv 19,18

Lk 6,27-28

Lk 6,32-36

Ex 23,4-5

Př 25,21-22

Ř 12,20-21

Ef 5,1

Lv 19,2

Dt 18,13

konnými naukami citovanými v první části antitezí a Ježíšovým příkazem v části druhé. Mluví o protikladu mezi Zákonem a evangeliem či používají *Nový Zákon*, který vyhlásil Ježíš. Avšak matoušovský kontext, v němž se tyto antitezí objevují, nás varuje před vyvozováním ostrých rozporů mezi Ježíšovým učením a Tórou. Jde spíše o prohloubení, naplnění skutečným smyslem dané věci.

³⁸ **Oko za oko:** *Zákon odplaty* je vyjádřen v Ex 21,24: *Oko za oko, zub za zub, ruku za ruku, nobu za nobu*; podobně: Lv 24,20 a Dt 19,21. Cílem tohoto zákona bylo udržet odplatu v určitých mezích, a zabránit tak stupňování násilí. Jeho starozákonní formulace potvrzují osobní odpovědnost za své činy, rovnost lidí před zákonem a spravedlivý poměr mezi zločinem a trestem. Není jisté, zda byl tento zákon uplatňován v Ježíšově době. Tyto zákony měly postavit hráz pomstychtivosti a pomoci soudcům udělit takový trest, který by odpovídal míře provinění. Někteří lidé však touto větou ospravedlňovali mstu vůči druhým. I dnes lidé omlouvají mstivé jednání slovy: *Udělal jsem mu jen to, co provedl on mně*. Toto ale odporuje evangelnímu přístupu.

³⁹ **na pravou tvář:** Na rozdíl od Lk 6,29 Matouš specifikuje tvář jako *pravou*. Toto zpřesnění vyznačuje, že rána je vedena hřbetem útočnickovy ruky, a proto je spíše inzultací než násilným útokem. Úder obrácenou dlaní byl pokládán za zvláště ponižující, a tudíž i náhrada stanovená rabíny za tuto urážku byla oproti prostému políčku dvojnásobná. Je možné, že slova *nastav i druhou* jsou špatným porozuměním aramejskému výrazu a že jde o to odvrátit se a neodplácet.

⁴³ **Miluj svého bližního:** Toto přikázání se objevuje v Lv 19,18: *Nebudeš se mstít synům svého lidu a nezanevřeš na ně, ale budeš milovat svého bližního jako sebe samého. Já jsem Hospodin*. Neexistuje žádný starozákonní příkaz nenávidět nepřátele. Snad tato slova vložil Ježíšovi do úst evangelista Matouš. Co tím zamýšlel? Chtěl rozšířit přikázání lásky, které bylo omezeno jen na vlastní národ, přátele a dobrodince. Okruh těch, kdo mají být milováni, se rozšiřuje o nepřátele a pronásledovatele. Požadavek modlit se za ně je konkretizací poněkud obecného *milujte své nepřátele*.

⁴⁴ **Milujte své nepřátele:** Ježíšovo učení prolomuje omezení týkající se předmětu něčí lásky. I když ve Starém zákoně či v rabínských spisech nenajdeme přímou paralelu, mnoho biblických a rabínských nauk míří stejným směrem jako Ježíšovo učení.

⁴⁸ **Bud'te tedy dokonalí:** Lk 6,36 uvádí *Bud'te milosrdní jako je milosrdný váš Otec*. Představa Boha jako dokonalého se ve Starém zákoně nenachází. Pozadí pravděpodobně představují starozákonní výroky o Boží svatosti: *Budete svatí, neboť já Pán, váš Bůh, jsem svatý* (Lv 19,2).

Pokud to tedy shrneme, můžeme říci: Nedychtíme po odplatě, ale po lásce a odpuštění. Taková láska však přesahuje rámec našich schopností. Pouze Bůh nám může dát sílu milovat druhé tak jako on. Neplánuj pomstu, ale modli se za ty, kdo ti ubližují.

Další texty v týdnu

Po: Sir 1,1-10; Mk 9,14-29

Út: Sir 2,1-13; Mk 9,30-37

St: Sir 4,12-22; Mk 9,38-40

Čt: Sir 5,1-10; Mk 9,41-50

Pá: Sir 6,5-17; Mk 10,1-12

So: Sir 17,1-13; Mk 10,13-16

K tématu

Na několika lidových, skoro paradoxních příkladech ze života ukazuje Ježíš smýšlení nového člověka. Samozřejmě je třeba vzít zřetel na to, že nejde o kasuistické návody, nýbrž o příklady. První příklad mluví o úderu na tvář. Úder, políček bývá zpravidla do levé tváře. Protože se rána týká pravé tváře, je třeba myslet na zvláště potupný a bolestný úder. Podle talmudu bylo udeření hřbetem ruky, tedy úder na pravou líc, zvláště potupné. Za takový úder se požadovalo dvojnásobné bolestné. Druhý příklad mluví o ponechání pláště v případě soudní pře. Vrchní plášť byl hlavní součástí palestinského oděvu. Chudým sloužil i za noční přikrývku, takže byl šatem zákonem chráněným. Ježíš chce tímto drastickým příkladem zdůraznit, že člověk má být připraven i k největší oběti, jde-li o zachování míru s bližním. Třetí příklad je vzat ze situace okupačního práva. Podle něj měly římské úřady právo přinutit židovské občany k pracovním výkonům. Tak byl např. Šimon Cyrenský donucen nést Ježíšův kříž. Římská míle měla asi 1,5 km. Čtvrtý příklad se týká prosby o půjčování. Podle židovského práva propadaly dluhy, i když nebyly vyrovnány, v každém sobotním (sedmém) roce. Pak se rovnala často půjčka ztrátě peněz. Proto pro blízkost sedmého roku odpírali bohatí Židé chudým soukmenovcům půjčku.

Ke správnému chápání příkladů je znovu nutno podotknout: Příklady nelze chápat doslovně. Ježíš chce těmito názornými příklady přivést posluchače ke smýšlení v lásce, k duchu, který má ovládat Kristova učedníka ve vztahu k bližnímu. Chce dát životu těch, kteří ho chtějí následovat, novou velikost a hloubku, která se blíží velikosti Boží. Tím, že Pán volí těchto několik příkladů, chce ukázat, že jeho učedníci v nejrůznějších životních okolnostech mají projevat smýšlení lásky. Z Horského kázání nesmíme vyjmout a izolovat jedno nebo druhé slovo a to pak považovat za jedinou normu. Potom bychom dospěli k nemožným požadavkům. K takovým Ježíšovým slovům patří např. věta: „Neodplácejte zlému.“ Zpravidla toto Ježíšovo slovo bývá překládáno: „Neodporujte zlému,“ což svádí k nesprávné interpretaci. Ze souvislosti Horského kázání je zřejmé, že je to výzva: „Neodplácej zle tomu, kdo ti činí zlo!“

Jan Merell – Setkání s Ježíšem

Klade-li na nás Ježíš nějaké požadavky, jako například v Horském kázání, máme pocit, že je to nad naše síly. Víra se nám přestává zdát osvobozením a přestupem na novou životní rovinu, ale je to břemeno, které musíme vléct - například přikázání, k jejichž plnění musíme vynaložit všechny své síly. Jenže i pro Ježíšovy požadavky platí model víry jakožto přesažení.

Když Ježíš zdůvodňuje svůj požadavek milovat nepřátele, uvádí, že právě tím se máme prokázat jako Boží synové. *Milujte své nepřátele a modlete se za ty, kdo vás pronásledují. Tak budete syny svého nebes-*

kého Otce (Mt 5,44-45). Protože jsme Boží děti, nepotřebujeme pořád všude zdůrazňovat svá práva. Protože jsme našli svou pravou totožnost v Bohu, nepotřebujeme si ji v kontaktu s druhými neustále potvrzovat. Protože nás Hospodin chrání a pečuje o nás, nepotřebujeme si všemi prostředky zajišťovat vlastní bezpečnost. Chápeme-li Ježíšovy požadavky z tohoto zorného úhlu, jsme na cestě ke svobodě. Svoboda a bezpečí, které vnímáme u Boha, nám dávají sílu jednat v očích druhých naprosto nepochopitelně, takže v našem jednání vítězí dobro nad zlem.